

เจ้าหน้าที่ตาย ... เรียกทายาทชดใช้ให้ไว ... ไว ...!

จัดทำโดย นางสาวจรรณี กิจตระกูล พนักงานคดีปกครอง ๔

ตรวจแก้ไขโดย นางสาวปรานี สุขศรี พนักงานคดีปกครอง ๗

สำนักวิชาการและความร่วมมือระหว่างประเทศ สำนักงานศาลปกครอง

ท่านผู้เป็นเจ้าหน้าที่โปรดทราบ ... การฟ้องร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้เงิน ไม่ว่าจะเป็นหนี้ที่เกิดจากสัญญาหรือหนี้ละเมิดก็ตาม ควรจะเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้เสียโดยเร็วตั้งแต่ขณะที่ลูกหนี้ยังมีชีวิตอยู่ เพราะมีเงินที่ท่านหามาได้ด้วยน้ำพักน้ำแรงอาจจะสูญไปพร้อมกับชีวิตของลูกหนี้ หากปล่อยทิ้งไว้จนคดีขาดอายุความฟ้องเรียกให้ทายาทผู้รับมรดกชำระหนี้ ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุที่เจ้าหน้าที่มีธุรกิจมากมายจนหลงลืม หรือเพราะความยุ่งยากในการสืบหาตัวทายาทผู้มีสิทธิในทรัพย์มรดกที่มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องรับผิดชอบชดใช้หนี้เงินแทนลูกหนี้ก็ตาม แต่เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่อาจเรียกคืนทรัพย์สินที่สูญไปให้กลับคืนได้ ก็ถือเป็นเรื่องที่จะต้องจำใจยอมรับในผลของความบกพร่องหรือความประมาทเลินเล่อเฉพาะตัวของเจ้าหน้าที่เอง

อย่างไรก็ตาม หากเจ้าหน้าที่เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ลูกหนี้) กรณีเจ้าหน้าที่นั้นกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงทำให้หน่วยงานของรัฐได้รับความเสียหาย แต่มิได้ใช้สิทธิเรียกร้องจนกระทั่งขาดอายุความ คนทั่วไปคงทำใจยอมรับไม่ได้ง่าย ๆ เพราะเงินที่สูญหายไปมิใช่เงินของใครคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นเงินภาษีของประชาชนทั้งประเทศ ที่ต้องนำมาใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะ ดังตัวอย่างจากคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๙๔/๒๕๕๑ ข้อเท็จจริงมีอยู่ว่า นาง จ. ขณะดำรงตำแหน่งเจ้าพนักงานการเงินและบัญชี ๔ ได้อาศัยโอกาสการปฏิบัติงานในหน้าที่ กระทำการทุจริตเบียดบังยกยอกเงินหลายรายการของกรุงเทพมหานคร (ผู้ฟ้องคดี) ไปเพื่อประโยชน์ของตนเอง เช่น เงินบริจาคเป็นทุนการศึกษา เงินค่ารักษาพยาบาลที่ต้องจ่ายให้กับโรงพยาบาล เงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมทั้งส่วนของนายจ้างและส่วนของลูกจ้าง หรือเงินค่าประกันสัญญาของผู้รับจ้าง อันเป็นเหตุให้กรุงเทพมหานครได้รับความเสียหายเป็นเงินกว่าหนึ่งล้านบาท แต่ต่อมานาง จ. ได้ใช้อำนาจป็นยิงทำร้ายตัวเองและถึงแก่ความตายเมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๔๓ กรุงเทพมหานครจึงเรียกให้ทายาทโดยธรรมของนาง จ. คือ สามีและบุตร (ผู้ถูกฟ้องคดี) รับผิดชอบชำระหนี้แทนและเมื่อไม่ได้รับชำระหนี้ จึงนำคดีมาฟ้องขอให้ศาลปกครองมีคำพิพากษาให้สามีและบุตรร่วมกันหรือแทนกันชำระหนี้

ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่า ตามมาตรา ๑๗๕๔ วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดว่า ถ้าสิทธิเรียกร้องของเจ้าหน้าที่อันมีต่อเจ้ามรดกมีกำหนดอายุความยาวกว่าหนึ่งปีมิให้เจ้าหน้าที่นั้นฟ้องร้องเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่เมื่อเจ้าหน้าที่ได้รู้หรือควรได้รู้ถึงความตายของเจ้ามรดก เมื่อปลัดกรุงเทพมหานครในฐานะผู้บังคับบัญชาและในฐานะหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่ได้รับมอบอำนาจจากกรุงเทพมหานคร ได้รับทราบความเสียหายเบื้องต้นและความตายของนาง จ. และได้ลงนามรับทราบรายงานความเสียหายที่ผู้อำนวยการเขตเสนอในวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๔๔ จึงถือได้ว่ากรุงเทพมหานครได้ทราบความเสียหายในวันดังกล่าว หรืออย่างช้าในวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๔๔

อันเป็นวันที่รองปลัดกรุงเทพมหานครปฏิบัติราชการแทนปลัดกรุงเทพมหานครได้รับทราบรายงานความเสียหายและวินิจฉัยสั่งการว่ามีเหตุอันควรเชื่อว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่และลงนามสั่งการให้กองกฎหมายดำเนินการตามกฎหมายต่อไป กรณีถือได้ว่าหัวหน้าหน่วยงานของรัฐตามข้อ ๗ และข้อ ๘ ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้รับทราบความเสียหายที่เกิดขึ้นและมีเหตุอันควรเชื่อว่าเกิดจากการกระทำของนาง จ. และนาง จ. ถึงแก่ความตายแล้ว ซึ่งตามข้อ ๒๔ ของระเบียบดังกล่าวกำหนดให้รีบดำเนินการเพื่อให้ได้ข้อยุติโดยเร็วและระมัดระวังอย่าให้ขาดอายุความมรดก

เมื่อกรุงเทพมหานครได้รู้หรือควรรู้ถึงความตายของนาง จ. อย่างช้าที่สุดวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๔๔ การที่กรุงเทพมหานครยื่นคำฟ้องต่อศาลเมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๔๕ จึงเป็นการยื่นฟ้องเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงความตายของนาง จ. ทำให้สิทธิเรียกร้องในฐานะเจ้าหนี้อันมีต่อนาง จ. เจ้ามรดกต้องห้ามมิให้ฟ้องร้องตามมาตรา ๑๗๕๔ วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้น เมื่อกรุงเทพมหานครต้องห้ามมิให้ฟ้องร้องบังคับให้สามีและบุตรของนาง จ. ในฐานะทายาทโดยธรรมใช้เงินหรือส่งมอบทรัพย์สินมรดกใด ๆ ให้ได้แล้ว ศาลจึงไม่อาจออกคำบังคับให้ทายาทโดยธรรมชดใช้ค่าเสียหายตามมาตรา ๗๒ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ กรุงเทพมหานครจึงไม่เป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีตามมาตรา ๔๒ วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน

คดีนี้ถือเป็นข้อเตือนใจที่ดีสำหรับหน่วยงานของรัฐที่ได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อหน่วยงานและต่อมาเจ้าหน้าที่ผู้นั้นถึงแก่ความตายว่าจะต้องฟ้องคดีให้ทายาทซึ่งมีสิทธิรับมรดกของเจ้าหน้าที่ดังกล่าว รับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนภายในอายุความมรดกตามมาตรา ๑๗๕๔ วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือ หนึ่งปีนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงความตายของเจ้าหน้าที่ มิใช่อายุความสองปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้จะพึงต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือหนึ่งปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐมีคำสั่งตามความเห็นของกระทรวงการคลังตามมาตรา ๑๐ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และเมื่อหน่วยงานของรัฐมิได้ดำเนินการจนหนี้ขาดอายุความเรียกร้องให้ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเช่นนั้นแล้ว คงหนีไม่พ้นความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ดำเนินการที่จะต้องชดใช้ค่าเสียหายแทน ... มิใช่ปล่อยให้งบประมาณของแผ่นดินสูญหายไปพร้อมกับความตายของผู้กระทำละเมิดหรือให้เจ้าของเงินภาษีต้องจ่ายอมรับความสูญเสียโดยปริยาย ...!